

تا پایان سال 1399 اقتصاد ایران گرفتار رکود تومی است

مرکز پژوهش‌های مجلس در جدیدترین گزارش خود به بررسی ابعاد اقتصاد کلان شیوع ویروس کرونا پرداخته است. در این گزارش آمده است: اقتصاد ایران به‌ویژه در فصل بهار با رکود همراه خواهد بود، اما نااطمینانی از شرایط در آینده، بسیار مهم‌تر و تأثیرگذارتر از آثار رکودی اولیه است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گزارشی با عنوان «درباره مقابله با شیوع ویروس کرونا؛ ارزیابی ابعاد اقتصاد کلان شیوع ویروس کرونا» را منتشر کرده است. در بخشی از این گزارش آمده است: ویروس کرونا با تبدیل شدن به یک ویروس همه‌گیر جهانی، پیامدهای اقتصاد بسیاری در پی داشته و تقریباً همه کشورهای دنیا از آن متأثر شده و بنابراین انتظار می‌رود تا اقتصاد جهانی سال 2020 را با یک رکود قابل توجه سپری کند. در این میان، ایران نیز مانند بسیاری از کشورها درگیر این همه‌گیری جهانی شده و در نتیجه از پیامدهای اقتصادی ناشی از آن رنج می‌برد. گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس که به بررسی ابعاد اقتصاد کلان شیوع ویروس کرونا در کشور پرداخته و تصریح می‌کند که اقتصاد ایران در حالی با مشکل شیوع بیماری کرونا مواجه شده که دو سال سخت 1397 و 1398 را پشت سر گذاشته است. هرچند کاهش تشکیل سرمایه ثابت در اقتصاد ایران سبب شده است تا ظرفیت تولید بالقوه اقتصاد کاهش یابد و دستیابی به سطح رفاه سال 1390 و پیش از آن دشوار باشد؛ از طرف دیگر، بالا بودن نرخ تورم برای دو سال پیاپی 1397 و 1398 و همچنین پیش‌بینی تورم بالای 25 درصد برای سال 1399 نیز موجب شده است تا بنگاه‌های بسیاری توانایی ادامه فعالیت خود را از دست بدهند. با این حال پیش‌بینی می‌شود که بدون کرونا، اقتصاد ایران در سال 1399 رشد مثبت غیرنفتی (هرچند اندک) را ثبت کند. بنابراین گزارش شیوع کرونا ویروس جدید (کووید-19) از انتهای سال 1398 و تداوم آن در سال 1399، اقتصاد ایران را در یک وضعیت رکود همراه با نااطمینانی قرار داده است. کاهش تقاضا برای صادرات محصولات ایران (و به طور کلی کاهش تجارت جهانی) تقاضای کل را از طرف تجارت خارجی متأثر می‌کند. در بخش داخلی نیز تقاضای کل هم به دلیل کاهش درآمد خانوار و هم کاهش برخی کالاها و خدمات که به شیوع بیشتر ویروس منجر می‌شوند (مانند حمل و نقل، رستوران و هتلداری، پوشاک و...) تحت تأثیر قرار می‌دهد. از طرف دیگر عرضه کل اقتصاد نیز به دلیل اختلال در شبکه تأمین مواد اولیه و محدودیت فعالیت برخی از واحدهای صنعتی، با شوک عرضه مواجه شده است.

در بخشی از گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس آمده است: در کنار همه این موارد که رکود به‌ویژه در فصل بهار را به همراه خواهد داشت، نااطمینانی از شرایط در آینده، بسیار مهم‌تر و تأثیرگذارتر از آثار رکودی اولیه است. هنوز هیچ برآورد دقیقی صورت نگرفته که آیا شیوع ویروس کرونا در شروع فصل گرما متوقف خواهد شد یا خیر؟ اقتصاد کشور تا چه زمان درگیر کنترل شیوع این ویروس خواهد بود؟ در پاسخ به این سؤالها، مدل سازی‌های متعددی صورت گرفته که در آنها تلاش شده است تا تحت سناریوهای متفاوت، ماندگاری شیوع در کشور و همچنین میزان مبتلایان و مرگ و میر را مشخص کند.

براساس این گزارش صرفنظر از میزان شیوع تحت سناریوهای مختلف آنچه مشخص است آن است که چه با کنترل بیماری تا چند ماه آینده و چه در صورت عدم کنترل و تداوم آن تا پایان سال، اقتصاد ایران تا پایان سال 1399 درگیر تبعات اقتصادی ناشی از این ویروس خواهد بود.

نتایج بررسی‌های مطالعه مرکز پژوهش‌های مجلس نشان می‌دهد تحت سناریوهای مختلف بین 5.7 تا 11 درصد از ستانده اقتصاد در نتیجه شیوع ویروس کرونا کاهش خواهد یافت. همچنین بین 2870 تا 6431 هزار نفر از شاغلان فعلی، متأثر از شیوع ویروس شغل خود را از دست خواهند داد.

ارزیابی آثار اقتصادی شیوع ویروس کرونا بر وضعیت معیشت خانوار در این گزارش نشان می‌دهد که هرچند همه گروه‌های درآمدی از وضعیت جدید متأثر خواهند شد، اما تأثیرپذیری دهک‌های پایین (محرور تر) بیشتر خواهد بود. بررسی وضعیت اشتغال دهک‌های پایین نشان می‌دهد، در حالی که حدود 73 درصد از خانوارهای دهک اول و 83 درصد از خانوارهای دهک دوم دارای حداقل یک نفر شاغل هستند، اما تنها در حدود 13 درصد از خانوارهای دهک اول و 24 درصد از خانوارهای دهک دوم، هزینه بیمه بازنشستگی در سال 1397 پرداخت کرده و تحت پوشش بیمه (غیردرمانی) هستند. این در حالی است که این نسبت در دهک دهم (ثروتمندتر) 35 درصد است.

حمایت‌هایی که از بنگاه به صورت بخشودگی سهم بیمه کارفرما و کارگر یا حمایت‌هایی از نوع پرداخت بیمه بیکاری، ضریب اصابت پایینی به دهک‌های پایین درآمدی داشته و بیشترین حمایت را از دهک‌های متوسط و بالا به عمل خواهد آورد. این نکته زمانی اهمیت بیشتری می‌یابد که توجه داشته باشیم هرگونه حمایتی در شرایط فعلی، با احتمال زیاد از منابع تورم‌زا تأمین شده و در نتیجه به قیمت تحمیل تورم به اقتصاد خواهد بود. بنابراین اگر حمایت‌ها معطوف به نیروی کار رسمی باشد، بخش زیادی از نیروی کار که عمدتاً در دهک‌های پایین درآمدی قرار دارند، بی‌بهره خواهند بود. در این صورت نتیجه این خواهد شد که از دهک‌های میانی و بالایی با هزینه تحمیل تورم به کل جامعه و به خصوص دهک‌های پایینی، حمایت کرده ایم.

در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس آمده است که بهینه‌ترین شیوه حمایت که بتواند موفقیت طرح فاصله‌گذاری اجتماعی را تضمین کند در شرایط فعلی، اولویت قرار دادن حمایت از خانوار برای تأمین معیشت است. این حمایت می‌تواند به صورت پلکانی باشد، یعنی به جای آنکه بخشی از جامعه مشمول دریافت حمایت شده و بخشی حذف شوند، میزان حمایت بر اساس درآمد، از حدی بالاتر از مقادیر تعیین شده، به صورت پلکانی کاهش یابد. اجرای این نوع از حمایت با استفاده از پایگاه رفاه ایرانیان (وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی) و با پذیرش درصدی از خطا، قابل انجام است.

در صورت اصرار بر وجود حمایت مستقیم از کسب و کارهای کوچک و متوسط و اصناف و مشاغل آسیب‌دیده از کرونا، مناسب‌تر آن است که این حمایت‌ها مبتنی بر داده‌ها و اطلاعات منتج از عملکرد آنها و به طور خاص بر اساس اطلاعات پایانه‌های فروشگاه‌های (POS) این مشاغل صورت گیرد.

متن کامل این گزارش را اینجا بخوانید.